تاریخ دریافت: ۱۴ تیر ۱۴۰۰ تاریخ پذیرش: ۱۸ آبان ۱۴۰۰ صفحات ۲۸ الی ۶۳

بررسی شکل‌گیری مشارکت ذینفعان در دستورکار خط‌مشی گذاری عمومی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی

محمود دشت‌بزرگ
دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران
md_dasht@yahoo.com
فواد مکوندی
استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران (نویسنده مسئول)
Foad.makvandi@iau-shoushtar.ac.ir
وحید چناری
استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران
Vchenari@gmail.com
قنبر امیرنژاد
دانشیار گروه مدیریت، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
g.amirnejad@yahoo.com
سعید جعفری‌نیا
استادیار دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران
Shamsj۵۸@yahoo.com

چکیده: این پژوهش در راستای پرکردن شکاف بین تئوری و عملکرد تدوین دستورکار خط مشی عمومی در کمیسیون انرژی مجلس به انجام رسیده است. هدف پژوهش فراهم کردن شرایط برای فعال کردن ظرفیت های مشارکتی و نوآورانه جهت بهبود خط مشی‌گذاری عمومی مجلس شورای اسلامی است. این مطالعه از نظر هدف کاربردی، به لحاظ ماهیت توصیفی، به لحاظ روش اجرا پیمایشی است. برای مرور مبانی نظری پژوهش و اطلاعات ثانویه از روش کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه ساختارمند استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش با استفاده از روش قضاوت هدفمند با تعداد ۲۲ نفر انتخاب شده‌اند. از آمار توصیفی و آمار استنباطی با نرم افزار SPSS برای میانگین مصاحبه ها و از LISREL برای تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است. در کدگذاری انتخابی ۶ دسته مقوله شناسائی شده‌اند. نتایج و پیشنهادهای حاصل به صورت تفصیلی در مقاله ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: دستورکار، خط مشی عمومی، مشارکت ذینفعان، کمیسیون انرژی، مجلس

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

۱. مقدمه و بیان مسئله پژوهش

خط مشی‌گذاری به طور سنتی از دیدگاه بالا به پایین مورد بحث قرارگرفته است، یعنی از دیدگاه قانون گذاران(دیوان سالاران، مقامات، و سیاست مداران) به جای از دیدگاه شهروندان، ذینفعان و مصرف کنندگان(آلمانو[۱]، ۲۰۱۵). در حکمرانی تصمیمات متفاوتی مانند روند کلی دستورکار در مورد انتخاب بین گزینه های مختلف برای یافتن بهترین راه حل های ممکن، انتخاب ذینفعان برای دخالت در فرآیند و زمان آن، اتخاذ می شود(برزوار، ۲۰۱۹).

قوه مقننه یک نهاد آغازگر و منشاء خط مشی محسوب می‌شود(دسائی[۲]، ۲۰۱۱). در حقیقت مجلس و نهادهای خط مشی گذار، براساس وظیفه ای که دارند، باید مسائل عمومی را شناسایی نموده و سپس آنها را برای خط مشی‌گذاری در دستورکار قرار دهند(اوجس[۳]، ۲۰۱۹). در میان کارکردهای مختلف مجلس، مهمترین کارکرد، تضمین شنیده شدن صدای مردم و ذینفعان می‌باشد(ساسئو[۴]، ۲۰۱۶). حق تدوین خط مشی به نمایندگی از عامه به نمایندگان مجلس واگذار شده است(دموکراسی غیر مستقیم). اما براساس نظریه دموکراسی مدرن، حقوق شهروندان به طور کامل به وکیل او و نمایندگان مجلس واگذار نمی شود و شهروندان حق دارند خود به طور فعال در خط مشی گذاری مشارکت کنند(خط مشی گذاری مستقیم)(هوتایین[۵]، ۲۰۱۷).

خط مشی های پایدار نیاز به شنیده شدن صداهای محلی دارند و همراستا با نظر پیر و پیترز(۲۰۰۰) مبنی بر اجماع، مشورت و دموکراسی همچنین نظر استیورس[۶] مبنی بر گوش دادن مجلس شامل خود گشودگی، احترام گذاشتن به تفاوت ها و بازتابندگی مرتبط با تئوری پست مدرنیسم، می باشد. خط‌مشی‌گذاری به این شیوه را می‌توان خط مشی‌گذاری مشارکتی نامید که در آن افراد متخصص و

---

۱ Alemanno
۲ Desai
۳ Otjes
۴ Su Seo
۵ Hutahaean
۶ Stivers

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

ذینفع با خط مشی گذاران مشارکت کرده و خط مشی ها حاصل تعامل روند از بالا به پایین که توسط مجلس انجام می شـــود، با فرآیندهای از پایین به بالا با رویکرد تلاش برای تأثیرگذاری بر یک خط مشی خاص، بوده و امکان تدوین خط مشی های دقیق تر را فراهم می‌نمایند(فونگ[۱] ، ۲۰۰۶).

درصورتیکه دستورکار خط مشی‌های عمومی توسط کمیسیون های مجلس بدون دخالت و مشارکت ذینفعان پیشـــنهاد گردد، این خطر وجود دارد که تعارض از ناحیه ذینفعان و حتی مخالفت عمومی با چنین خط مشی‌ها روی دهد(دیازا[۲] و همکاران، ۲۰۱۷). مشارکت ذینفعان در دستورکار خط مشی عمومی مجلس می تواند کارآیی مجلس را ارتقا بخشد و این تصور را که اقداماتشان مشروع است، تقویت کند(لونگو[۳]، ۲۰۱۷). دعوت مجلس از ذینفعان در مســائل دســتورکار، می تواند منبعی برای ارتقای تصویر حاکمیت در دید افکار عمومی باشد(بونافونت[۴] و همکاران، ۲۰۱۱).

علیرغم اهمیت زیاد دستورکار، جای تعجب است که تحقیقات کمی در مورد دستورکار خط مشی عمومی مجلس، صـورت گرفته اسـت. دلیل این امر می تواند پیروی از نظریه لوکز[۵](۱۹۷۴) در مورد برنامه ریزی پنهانی برای کسب قدرت، باشد. اغلب، جلسات مجالس در پشت درهای بسته انجام می شـود. بنابراین تنظیم دسـتورکار، علنی و با مشـارکت ذینفعان نیسـت(اوجس، ۲۰۱۹). بیشـتر تصـمیم گیری های مجلس با شفافیت ناکافی صورت می گیرد. تصمیم گیری در صحن مجلس به عنوان تنها محفل قانونگذاری در پشت درهای بسته صورت می گیرد. این وضعیت، سیگنالی می فرستد که این یک امتیاز(رانت) کلی سیاسی برای تصمیم گیری کمیسیون های تخصصی مجلس است.

هر چه میزان مشـارکت ذینفعان افزایش یابد، شـفافیت در خط مشـی‌گذاری و تدوین خط مشـی‌ها و وضع قوانین افزایش یافته و امکان بروز فساد در مجلس کاهش می‌یابد. این شـفافیت موجب افزایش پاسـخگویی خط مشـی گذاران، شـفافیت‌های اطلاعاتی و کاهش رانتخواران در تدوین و تصـویب

---

۱ Fung
۲ Díaza
۳ Longo
۴ Bonafont
۵ Looks

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

قوانین می‌شود. زیرا حضور مشارکت کنندگان در فرایند تنظیم دستورکار و تدوین خط مشی‌ها و قوانین، موجب بسته شدن راه بر فساد می‌شود.

فرایندهای تعیین دستور کار عمومی در کمیسیون انرژی مجلس عمدتاً بر اعمال دیگاه های غالب اعضای کمیسیون و برخی نخبگان و ذینفوذان صورت می گیرد و فرصت کمی برای مشارکت ذینفعان فراهم می کند. سیستم مجلس بیشتر مبتنی بر اصول نمایندگی ملّی، نمایندگی منافع و نمایندگی نخبگان است تا نمایندگی ذینفعان در امور تخصصی. الگوی فعلی تصمیم گیری برای قراردادن موضوعی در دستورکار مجلس، اغلب نامرئی است. جلسه تعیین دستورکار، به جای اینکه محلی برای بحث و گفتگوها و اجماع ذینفعان باشد، محفلی برای خط مشی های جناح سیاسی قالب و حاکم بر مجلس و کمیسیون است و کنترل دستورکار در اختیار رئیس مجلس یا کمیسیون است. به عبارت دیگر تنظیم دستور کار کاملاً در انحصار مجلس و کمیسیون های مجلس است. این بدان معنی است که عدالت برای شنیدن پیشنهادات ذینفعان و کسانی که قدرت دسترسی به دستورکار را ندارند، وجود ندارد. افراد و ذینفعان بی قدرت نمی توانند به دستورکار شکل دهند و تنها شاید بتوانند پیشنهادهای غیر الزام آور برای مجلس ارائه دهند. در حقیقت می توان گفت تولید دستورکار خط مشی انرژی در مجلس به طور مستقل با حضور اعضای کمیسیون و قرار گرفتن آنها در جایگاه صندلی راننده دستورکار گذاری، صورت می گیرد. این شیوه مجلس قرین به ایده یک ارکستر است که رهبر ارکستر یک تصمیم گیر سیاسی است و نوازندگان و بازیگران سطح پایین را هدایت و هماهنگ می کند.

هیچ قانون مشخص و واحدی در مورد چگونگی درگیرسازی و تعامل با ذینفعان وجود ندارد(برزوار، ۲۰۱۹). قوانینی وجود ندارد که مشارکت ذینفعان را در مجلس تعریف کند. این بدان معنی است که دسترسی به فرآیند خط مشی توسط اعضای مجلس برای کسانی که توانایی مشارکت در تصمیم‌گیری

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

در مورد مسائل خط مشی را دارند، فیلتر می‌شود. مجلس با رویکرد بسیج و مشارکت دادن ذینفعان عمل نمی کند(بونافونت و مارکوئز[۱]، ۲۰۱۱).

پایبندی مجلس به باز بودن خط مشی گذاری، استانداردهای مربوط به شفافیت و تعامل با ذینفعان را ارتقاء می‌دهد(فاربیکی و دیوجاک[۲]، ۲۰۱۷). با توجه به عدم فعالیت احزاب به صورت واقعی در کشور، عمدتاً شاهد عدم توفیق راه یافتن افراد متخصص به مجلس شورای اسلامی هستیم. در دوره های انتخابات، بسیاری از افراد متخصص و کارآمد به دلایل مختلف از حضور در مجلس باز می‌مانند و مجلس شورای اسلامی، عملاً توان کافی خط مشی‌گذاری در حوزه های تخصصی را پیدا نمی کند. از همین رو مجلس به فضایی تبدیل می‌شود که افراد غیرمتخصص در دوره حضور خود به یادگیری به روش آزمون و خطا می‌پردازند و خط مشی ها و قوانین تدوین شده در حوزه های تخصصی ناکارآمد است. حال اگر حضور ذینفعان منجر به تخصصی تر شدن فضای خط مشی‌گذاری شود، می‌توان انتظار داشت که هر چه مشارکت ذینفعان بیشتر شود، فضای تهیه دستورکار و تدوین خط مشی در مجلس شورای اسلامی تخصصی تر شده و خط مشی‌ها و قوانین با تخصص و دقت بیشتر و بهتری تدوین شوند. از این رو هدف این مقاله بررسی دانش نظری موجود و با بهره گیری از تجارب خبرگان، خط مشی گذاران، و ذینفعان، ارائه مدل شرایط شکل گیری مشارکت ذینفعان در دستورکار خط مشی عمومی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی است.

[۱] Bonafont & Marquez
[۲] Forbici and Divjak

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

۲. مبانی نظری پژوهش

۲-۱- خط مشی گذاری عمومی

خط مشی ها اقدامات دولت، شامل قوانین، مقررات، تصمیمات یا دستورات برای حل مشکلات اجتماعی هستند(یالمانوف[۱]، ۲۰۲۱). خط مشی های عمومی مجموعه از اقدامات با هدف دستیابی به اهداف در یک دوره زمانی از طریق نفوذ بر تصمیمات فردی و جمعی(پلاچینوتا[۲]، ۲۰۲۰) برای ایجاد گزینه های حل مسائل توسط دولت بوده (فرِتی و همکاران[۳]، ۲۰۱۹) و به طور فزاینده ای مشارکتی و مشاوره ای است(آلشوای و نونتی[۴]، ۲۰۰۲). مشارکت به ادغام ذینفعان، یا شهروندان در فرآیندهای برنامه ریزی و تصمیم گیری خط مشی اشاره دارد(بورگن[۵] و همکاران، ۲۰۲۱). توسعه و استفاده از خط مشی های کارآمد در درجه اول به تعهد مشترک و دیدگاه یکپارچه تمامی بازیگران و ذینفعان تاثیرگذار در سطح کلان و خُرد بستگی دارد(مادوسانکا[۶]، ۲۰۲۱).

۲-۲- خط مشی گذاری مشارکتی

مشارکت موثر ذینفعان به عنوان عنصری اساسی برای طراحی خط مشی پایدار در نظر گرفته می شود(راشید[۷]، ۲۰۲۰). مشارکت بازیگران در خط مشی گذاری، اصل بنیاد یک حاکمیت دموکراتیک را به رسمیت می شناسد(هولمز[۸]، ۲۰۱۱). خط مشی گذاری مشارکتی مبتنی بر این فرض است که خط مشی های پایدار نیاز به شنیده شدن صداهای محلی دارند. مشارکت خط مشی حاصل تعامل روند "از بالا به پایین" که توسط دولت و مجلس انجام می شود، با فرآیندهای "از پایین به بالا" با

---

۱ Yalmanov
۲ Pluchinotta
۳ Ferretti
۴ Alshuwaikhat and Nkwenti
۵ Bjørgen
۶ Madhusanka
۷ Rasheed
۸ Holmes

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

رویکرد تلاش برای تأثیرگذاری بر یک خط مشی خاص صورت می گیرد(هیات مطالعات اقیانس[۱]، ۲۰۰۴).

۳-۲- دستورکار در خط مشی‌گذاری

دستورکار، مجموعه ای از مشکلات که موضوع رسیدگی به وسیله اقتدارهای عمومی هستند و در نتیجه می‌توانند موضوع یک یا چند تصمیم قرار بگیرند(هاولت[۲]، ۲۰۱۹). لیپمن[۳](۱۹۲۲) اولین بار ایده تنظیم دستورکار را بیان کرد که متعاقباً توسط لاسول[۴](۱۹۴۸) و کوهن(۱۹۶۳)[۵] گسترش یافت و با نظریه تنظیم دستور کار به واسطه کار مک کامبز و شاو[۶] به اوج رسید(البلاوی[۷]، ۲۰۱۵). اولین مطالعاتی که دستورکار را به عنوان یک بخش اساسی از فرآیند سیاسی در نظر گرفته، به دهه ۱۹۷۰ به بعد بر می گردد که به دنبال آشکار کردن یک رویکرد کثرت‌گرا بود(کاپلا[۸]، ۲۰۱۶).

٤-۲- عوامل موثر در دستورکار

سه نیروی احزاب سیاسی، ذینفعان و نهادها، تاثیر عمده ای بر دستورکار دارند(استوارت[۹]، ۱۹۹۱). ذینفعان معمولاً افراد یا گروه های مختلف علاقمند هستند که در موضوعی که در حال تنظیم است مشکلی یا سهمی دارند(برزوار، ۲۰۱۹). به طور سنتی، آغاز روند خط مشی از اختیارات فرآیند سیاسی بوده است. در نتیجه، ورود مستقیم ذینفعان به تعیین دستورکار خط مشی ها تا حد زیادی نادیده گرفته شده است(آلتمن[۱۰]، ۲۰۱۳). با توجه به تأکید روزافزون بر دموکراسی مشارکتی، مشارکت ذینفعان به

[۱] Ocean Studies Board
[۲] Howlett
[۳] Lippman
[٤] Lasswell
[٥] Cohen
[٦] McCombs and Shaw
[۷] Albalawi
[۸] Capella
[۹] Stewart
[۱۰] Altman

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

عنوان ابزاری برای شروع اقدامات سیاسی اهمیت بیشتری پیدا می کند(فری[۱]، ۲۰۱۱ و آلمانو، ۲۰۱۴).

۵-۲- دستورکار مشارکتی[۲]

به طور سنتی، خط مشی گذاران مسائل خط مشی را برای بحث در یک سیستم نسبتاً بسته، براساس علایق، ترجیحات یا اطلاعات جدید و غیره، انتخاب می کنند. این مسیر یک روش عملیاتی استاندارد عملکرد دولت از بالا به پایین در یک سلسله مراتب بوروکراتیک است. با این حال، دموکراسی مدرن برای شرکت در دستورکار نیاز به بازیگران خارجی بیشتری دارد. مسیر مشارکت کنندگان عمومی راهی دیگر از دستورکار از پایین به بالا می باشد(لیو و چان،[۳] ۲۰۱۸).

در برخی پارلمان های کشورهای اروپائی تصمیم گیری شراکتی انجام می شود به این مفهوم که تمام فعالان درگیر در تمام مراحل تصمیم گیری مشارکت می کنند. لذا احتمال اینکه خط مشی عمومی بتواند فراگیر، با اجماع نظر و موفق تر در مرحله اجرا باشد را تقویت می سازد. با این حال هیچ یک از بازیگران خط مشی انحصار اطلاعات، منابع و تخصص کامل برای هدایت روند خط مشی عمومی را در اختیار ندارند(مومن[۴]، ۲۰۲۰).

ذینفعانی کم علاقه، کم قدرت و کم نفوذ، باید در مورد همه مراحل مطلع شوند و تلاش ها باید در جهت علاقه و مشارکت بیشتر آنها انجام شود. از سوی دیگر، ذینفعان علاقمندبه مشارکت، قدرتمند و پرنفوذ، باید دعوت شوند تا بخشی از یک گروه کاری باشند(برزوار، ۲۰۱۹).

فرآیندهای تنظیم دستورکار مشارکتی دارای دو تاثیر ۱) غنی سازی فرایندهای تحت سلطه متخصصان و نخبگان با دیدگاه های جامعه مدنی و در نتیجه گنجاندن مسائل و خواسته های جدید؛ ۲) دادن امکان به مشارکت کنندگان تا خود را به عنوان بازیگر ببینند، تا ایده های توسعه یافته مشترکشان، بتواند توسط فرایندهای سطح بالاتر مورد استفاده قرار گیرد(اسکوروت و همکاران، ۲۰۲۰).

---

[۱] Frey
[۲] Participatory agenda
[۳] Liu and Chan
[۴] Momen

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

دستورکار مشارکتی خط مشی را می توان با سه تفسیر از حکمرانی مطابق جدول زیر مورد بررسی قرارداد(کلینشمیتا[۱] و همکاران، ۲۰۱۸).

جدول۱. انواع حکمرانی در دستورکار مشارکی خط مشی گذاری عمومی

حکمرانی نخبگان	حکمرانی مشورتی با شهروندان	حکمرانی مشارکتی[۲]
رهبری یک یا گروهی از بازیگران، خط مشی گذاری سنتی بالا به پایین(فیشر[۳]، ۲۰۰۹).	پشتیبان بودن رهبر ارکستر؛ بازیگران با منافع متعدد، هدایت از پایین به بالا، دانش محصوص تعامل دیدگاههای رقیب(فیشتر، ۲۰۰۳)	حضورذینفعان مختلف در فرایند خط مشی گذاری، بدیل نخبه گرایی، رهبر تصمیم گیر نیست بلکه تاثیرگذار ست، هماهنگی غیر مستقیم برای اقدام هماهنگ بازیگران سطح پایین(فیشر، ۲۰۰۹ و فیشر، ۲۰۰۳)

٦-۲- درگیرسازی الکترونیک و دولت باز

درگیرسازی الکترونیک یک رویکرد نسبتاً جدید است، که می تواند در بهبود فرایندهای تدوین خط مشی در مجلس از طریق افزایش مشارکت در مرحله بحث در مورد تدوین دستورکار با استفاده از ابزار و روش های مبتنی بر فن‌آوری اطلاعات، موثر واقع شود(لوکیس[۴] و همکاران، ۲۰۱۰). فناوری های جدید و الگوهای استفاده از وب مشارکتی[۵]، به دلیل ماهیت مشارکتی ذاتی آنها(مک نات[۶]، ۲۰۱۴) به تدریج راه را برای دوره جدیدی از دیجیتالی شدن مکانیسم های مشارکت ذینفعان هموار می‌کند(آلمانو، ۲۰۱۵). سهم دولت الکترونیک در بهبود شفافیت، مشاوره و ارتباط از اهمیت

[۱] Kleinschmita
[۲] Participatory Governance
[۳] Fischer
[۴] Loukis
[۵] Participative web
[۶] McNutt

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

فزاینده‌ای برخوردار است این بدان معناست که مجلس باید پیش نویس دستورکار را در پورتال الکترونیکی منتشر کند، لیستی از ذینفعان درگیر، نظرات ارائه شده آنها، و نحوه برقراری ارتباط را ارئه دهد، و نظرات و پیشنهادات غالب یا مردود شده با دلایل رد آنها(برزوار، ۲۰۱۹). سازمان همکاری و توسعه اقتصادی(۲۰۰۵)، دولت باز را "شفافیت اقدامات دولت، دسترسی به خدمات و اطلاعات دولت و پاسخگویی دولت به ایده ها، خواسته ها و نیازهای جدید" تعریف کرده است. این حالت شامل فراهم آوردن فرصت های معنادار[۱](از جمله آنلاین) برای ذینفعان در جهت کمک به روند تهیه دستورکار خط مشی ها است(سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۱۲).

۷-۲- خط مشی گذاری باز

خط مشی گذاری باز[۲] و فراگیر، فرهنگ حاکمیتی است که براساس ایده باز کردن فرایندهای خط مشی گذاری برای ذینفعان در راستای طراحی بهتر خط مشی ها با گسترش پایگاه شواهد بنا شده است(کاواسینی و بالیسلیس[۳]، ۲۰۱۷). ارزش خط مشی گذاری باز و فراگیر به عنوان رنسانس دموکراسی مشارکتی بوده(آلتمن، ۲۰۱۳)، و به هوش جمعی اتکا می کند، تا خط مشی عمومیِ آگاهانه تر و با کیفیت تر تولید کند(ناوِک و همکاران، ۲۰۱۹). مشارکت ذینفعان در مراحل اولیه فرآیند از جمله دستورکار، می تواند بحث سازنده، رویارویی با ایده ها و نظرات مختلف و ایجاد حس مالکیت[۴] را ارائه دهد، که ممکن است منجر به علاقه مثبت و ایده های بدیع در این فرآیند و افزایش اعتبار و شفافیت آن شود(برزوار، ۲۰۱۹). خط مشی گذاری باز در راستای مدرن سازی دولت ها جهت کارآمدتر، موثرتر و پاسخگو بودن در ارائه خط مشی ها و خدمات عمومی بوده و نقش جدیدی را برای حاکمیت عمومی ارائه می کند(ترانکا[۵]، ۲۰۱۷). دریافت مشاوره صحیح از طریق خط مشی

[۱] Meaningful Opportunities
[۲] Open policy-making
[۳] Cavassini & Bolislis
[۴] Ownership
[۵] Tranka

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

گذاری باز و فراگیر مبتنی بر دو ایده اصلی ۱) گشودگی[۱](پاسخگویی[۲]) به معنای ارائه اطلاعات به ذینفعان و در دسترس قرار دادن، قابل درک و پاسخگویی فرایند خط مشی گذاری است و ۲) شمولیت[۳] به معنای گوناگونی و طیف گسترده صداهای ذینفعان در فرایند خط مشی گذاری است(سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۰۹).

۸-۲- مجلس و نقش مشارکت ذینفعان در دستورکار

۱-۸-۲- جایگاه شنیداری مجلس: مجالس مکان های مهمی برای تدوین دستورکار خط مشی ها هستند(کاوالیری و فرویو[۴]، ۲۰۲۱). در سال های اخیر، اتحادیه اروپا نقش رویه ها و دستورالعمل ها را به عنوان ابزاری که از اعتبار دموکراتیک خود در برابر آسیب های ناشی از تصرف نهادی[۵]، خط مشی گذاری مات[۶] و انتقادات عمومی محافظت می کند، برجسته کرده است(کوئن و کاتسایتیس[۷]، ۲۰۲۱). مشارکت فرآیندی است که طی آن مجلس قبل از تصمیم گیری، با مردم و ذینفعانِ تحت تأثیر، مشورت می کند و طی یک مکانیسم ارتباطی دو طرفه برای حل مشکلات به صورت مشارکتی با هدف دستیابی به تصمیمات قابل قبول تر اقدام می کند(شابالالا [۸]، ۲۰۱۳). در کمیسیون های تخصصی مجلس همیشه کشمکش بین شفافیت[۹] و اقدامات غیر رسمی[۱۰] به عنوان یک چالش اساسی مطرح است(فاسون و لوپو[۱۱]، ۲۰۱۵). استماع[۱۲] پارلمانی رویه ای است که از طریق آن درگیرسازی کمیسیون ها با بازیگران مختلف انجام و باعث تقویت مکانیسم های شفافیت و پاسخگوئی کمیسیون

---

۱ Openness
۲ Responsiveness
۳ Inclusion
٤ Cavalieri and Froio
٥ Institutional Capture
٦ Opaque policy-making
۷ Coen and Katsaitis
۸ Tshabalal
۹ Transparency
۱۰ Informality
۱۱ Fasone and Lupo
۱۲ Hearing

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

می‌شود(پدرسون[۱] و همکاران، ۲۰۱۵). پارلمان اروپا با استفاده از ابزار شنوندگی وظایف مختلف کمیسیون های تخصصی خود را انجام داده، بازیگران مختلف را به مشارکت جلب می کند، و خط مشی گذاری مشارکتی بین قانون گذاران و ذینفعان خط مشی صورت می دهد، امور نظارتی کمیسیون و پاسخویی مرتبط با آن در حوزه مسئولیت قانونی خود به نحو شایسته تری انجام می شود، و در نهایت ابزاری برای توانمند سازی کمیسیون شمرده می شود(کوئن و کاتسایتیس، ۲۰۲۱).

۲-۸-۲- مجلس باز: ایده مجلس باز[۲] به معنای شفافیت و پاسخگویی کامل در انتخاب ها، مدیریت و عملکردها و فعالیت های اصلی، فراهم آوردن دسترسی ذینفعان به تصمیم گیرندگان و فرآیندهای تصمیم گیری برای ایجاد اعتماد در مجلس است(فاربیکی و دیوجاک، ۲۰۱۷). دستورکار خط مشی عمومی باز توسط کمیسیون های تخصصی مجلس نشان می دهد که ارزش نظرات و عقاید بازیگران را در کمک به شناسایی مسائل و توسعه راه حل ها مبتنی بر دموکراسی مستقیم به رسمیت می‌شناسد(مجلس عوام انگلستان، ۲۰۱۳).

۳. پیشینه های تجربی پژوهش

گل دار و همکاران(۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان طراحی چارچوب مفهومی درگیرسازی ذینفعان در خط مشی‌گذاری عمومی با استفاده از نظریه داده بنیاد، پرداختند. یافته های پژوهش مشتمل بر ابعاد پنجگانه؛ عوامل زمینه ای؛ عوامل تسهیل گر و بازدارنده؛ شناسایی و مواجهه با مساله عمومی؛ درگیرسازی ذینفعان در خط مشی گذاری عمومی؛ و وضع خط مشی های مطلوب و مولفه های بیست و یک گانه در قالب الگو توانسته فرآیند درگیرسازی ذینفعان در خط مشی‌گذاری عمومی را ارائه کند. **ابوالحسنی رنجبر و همکاران(۱۳۹۷)** در پژوهشی به ارائۀ الگوی دستورکار خط مشی‌های اصلاح نظام اداری در ایران با استفاده از نظریۀ داده بنیاد پرداختند. شرایط علّی اثرگذار بر دستورکار

[۱] Pedersen
[۲] Open Parliament

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

خط مشی های اصلاح نظام اداری، عوامل مداخله گر، عوامل زمینه ای، همچنین راهبردها، برای ایجاد تحول و اصـــلاح در نظام اداری معرفی شـــدند. **محمدی فاتح و همکاران(۱۳۹٤)** در پژوهش خود با عنوان طراحی مدلی برای ارتقای ظرفیت خط مشـی‌گذاری در قوه مجریه کشـور پرداختند. براسـاس یافته‌های اکتشافی، پدیده محوری مطالعه، ظرفیت خط مشی‌گذاری نام گرفته که شرایط علّی، راهبرد اصلی، پدیده محوری، شرایط خاص و شرایط عام تحقق این راهبرد، و پیامد اجرای خط مشی‌گذاری خوب شناسایی شدند. **تونسند[۱] و همکاران (۲۰۱۹)** در پژوهشی به بررسی اثرگذاری بازیگران با قدرت نامتقارن در تنظیم دستورکار برای خط مشی گذاری در حوزه بهداشت در استرالیا پرداختند. بررسی صـورت گرفته نشـان داد که بازیگران برای ایجاد توازن در قدرت، به لابی گری می پردازند تا از این طریق بتوانند ایدئولوژی و تفکر غالب خود را به ســایرین تحمیل نموده و قدرت خود را برای تنظیم دسـتورکار و خط مشـی گذاری بهینه افزایش دهند. **آنفاتاناسـیلپ[۲] (۲۰۱۸)** در پژوهشـی به بررسـی دو رویکرد تمرکززدایی و ملی شـــدن مجدد و ایجاد شـــبکه های خط مشـــی گذاری انرژی و تنظیم دســـتورکار انرژی در تایلند(۲۰۱۷ - ۱۹۸۷) پرداخت. در این پژوهش تاثیر افزایش تمرکززدایی در افزایش اثربخشی دستورکار خط مشی های تدوین شده در مورد انرژی نشان داده شد. **راسموسن و توشـکف[۳] (۲۰۱۳)** در مقاله ای با عنوان تاثیر مشـارکت ذینفعان در طول مدت قانون گذاری: مشـاوره بازیگران خارجی و طول مدت‌زمان قانون گذاری اتحادیه اروپا، پرداختند و نتیجه گرفتند مشـورت با ذینفعان بیرونی در خط مشـی گذاری بر مدت و کارایی تصـمیم گیری تاثیر می‌گذارد و هزینه توافق را افزایش می‌دهد. **بونافونت و مارکوئز ٤ (۲۰۱۱)** در مقاله ای با عنوان بسیج ذینفعان در پارلمان اسپانیا ضمن بررسی نقش ذینفعان و پارلمان به عنوان نهاد خط مشی گذار، در کشور اسپانیا بیان داشتند بسیج ذینفعان در پارلمان اســپانیا به ویژه با اولویت‌های کمیســیون های مجلس همبســتگی بالائی دارد.

[۱] Townsend
[۲] Aunphattanasilp
[۳] Rasmussen & Toshkov
[٤] Bonafont & Marquez

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

کمیســـیون های مجلس بیشـــتر وقت و منابع خود را وقف بحث و تبادل اطلاعات با ذینفعان در مورد مسائلی می‌کنند که به ویژه به آنها مربوط است. آنها استدلال کردند که این امر تا حدودی به عوامل نهادی، گرایش دولت، و ترکیب کمیســـیون های مجلس مرتبط اســـت. **اوجس(۲۰۱۹)** در مقاله ای با عنوان جلسه دستورکار بدون سیاست، تنظیم دستور کار عمومی در مجلس هلند، بیان می کند تنظیم دســـتورکار معمولاً پشـــت درهای بســـته اتفاق می افتد. اما مجلس هلند از این قاعده مســـتثنی اســـت و تصمیمات مربوط به دستورکار پارلمان علنی و تنظیم دستورکار از منظر یک موضوع رقابتی بررسی شـده اسـت. **برزوار(۲۰۱۹)** در تحقیقی به عنوان مشـارکت زودهنگام ذینفعان برای تنظیم سـازمان های بخش غیر دولتی به عنوان تجربه موفق کشور اسلوونی پرداخته است. او دریافت اگر فرایند خط مشی گذاری بخواهد به نحوی بهبود یابد که بتواند مشارکت زودهنگام ذینفعان را بهبود بخشد، نیاز به تغییر ذهنیت، تغییر نگرش و فرهنگ سـیاسـی اسـت. در این مقاله تأکید بر خط مشـی گذاری شـفاف تر از طریق مشارکت ذینفعان در مراحل اوله تدوین دستورکار است.

٤. روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی است چراکه به دنبال الگویی جهت مشارکت ذینفعان در دستورکار خط مشی عمومی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی است. همچنین به لحاظ روش اجرا پیمایشی است. برای مرور مبانی نظری پژوهش و اطلاعات ثانویه از روش کتابخانه‌ای و مصاحبه استفاده شده است و از این جهت براساس منابع مورد استفاده، به پژوهش توسعه ای و کاربردی پرداخته شده است. با توجه به اینکه پژوهش حاضر به دنبال الگویی جهت مشارکت ذینفعان در دستورکار خط مشی عمومی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی است، لایه های پژوهش از فلسفه تا تکنیک مورد استفاده با استفاده از مدل لایه ای پژوهش ساندرز و همکاران(۲۰۱۶) مطابق شکل زیر می باشد. براساس این الگو یک پژوهش از لایه های مختلفی تشکیل می‌شود که در آن هر لایه متاثر از لایهٔ بالاتر است.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

شکل ۱. لایه‌های روش پژوهش حاضر براساس پیاز پژوهش ساندرز و همکاران (۲۰۱۶)

روش شناسی مورد استفاده در این پژوهش داده بنیاد است. داده بنیاد یک روش پژوهش کیفی[۱] است که به طور استقرایی یک سلسله رویه های سیستماتیک را به کار می گیرد تـا نظریـه ای در بـاره پدیده مورد مطالعه به منظور پاسخگویی به پرسش‌های نوین در زمینه‌هایی که فاقد مبانی نظری کافی است ایجاد کند(استرابرت و کارپنتر[۲]، ۲۰۰۳). در داده بنیاد تلاش بر آن است تا به روش استقرایی و از طریق تحلیل پدیده‌های خاص اجتماعی یک تئوری جامع و عمومی ارائه شود(مک کان و پولاشک[۳]، ۲۰۲۰). کدگذاری خواندن دقیق و خط به خط داده ها و شکستن آنها به کوچکترین جزء ممکن است که در آن طبقات جدا و یا ادغام می‌گردند تا نظریه در روند این فرآیند شکل گیرد (نلسون[٤]، ۲۰۲۰). اشتراوس و کربین برای توسعه نظریه داده بنیاد از داده ها سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی را معرفی کرده اند(می و ماروک[٥]،۲۰۱۱). برای اجرای استراتژی داده بنیاد سه رهیافت نظام‌مند[٦]، ظاهرشونده[۷] و ساخت گرایانه[۸] معرفی شده است. در این مقاله از رهیافت نظام‌مند اشتراوس و

[۱] Qualitative Research
[۲] Streubert & Carpenter
[۳] McCann & Polacsek
[٤] Nelson
[٥] Mey and Mruck
[٦] Systematic
[۷] Emergent
[۸] Constructivist

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

کربین[۱](شرایط علّی[۲]، شرایط زمینه‌ای[۳]، مقوله محوری[۴]، شرایط مداخله‌گر[۵]، راهبردها[۶]، و پیامدها[۷]) استفاده شده است(کرِسول[۸]، ۲۰۱۲).

جامعه‌ی پژوهش حاضر کسانی آگاه به خط مشی گذاری؛ دارای تخصص دکتری و یا کارشناس ارشد دارای سابقه تدریس ۱۰ سال به بالا در دانشگاه(برای اساتید دانشگاهی) می باشند. از همین رو جامعه خبرگان پژوهش شامل کلیه اعضای کمیسیون انرژی مجلس، مرکز پژوهش های مجلس، متخصصان خط‌مشی‌گذاری حوزه انرژی در ستاد وزارتخانه های قوه مجریه(مدیران عامل استان ها و معاونین برنامه‌ریزی- معاونین وزیر و شرکت های مادر تخصصی- مدیران عامل بازنشسته ۱۰ سال اخیر)، سندیکای پیمانکاران، اداره کل انرژی سازمان برنامه و بودجه، متخصصان دانشگاهی خط‌مشی‌گذاری عمومی که صاحب مقالات و تألیفات در حوزه مرتبط هستند، فعالان صنعت حوزه انرژی، پژوهشگاه نیرو می‌باشند. مصاحبه با کلیه این افراد امکان پذیر نیست و شناخت بهترین و مرتبط ترین افراد نیز بسیار مشکل است. از همین رو محقق برای شناسایی متخصص ترین افراد از روش گلوله برفی استفاده نموده است.

تعداد افرادی که باید مورد مصاحبه قرار گیرند از ابتدا مشخص نمی باشد و مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه می‌یابد. یعنی مصاحبه‌ها تا زمانی انجام می‌شود که کدهای استخراج شده بین دو مصاحبه اختلافی کمتر از ۲ کد داشته باشند. در این صورت اشباع نظری رخ داده و نیاز به مصاحبه جدیدتری نبود. حداقل تعداد مصاحبه‌ها در این پژوهش براساس نظر کرِسول و کلارک[۹] (۲۰۱۷) ۵ مصاحبه می‌باشد. مصاحبه با افراد با تعیین قرار قبلی و در مجلس شورای اسلامی، دفتر آنها در سطح

---

۱ Strauss & Corbin
۲ Casual Conditions
۳ Context Conditions
۴ Core Catagory
۵ Intervening conditions
۶ Strategies
۷ Consequences
۸ Creswell
۹ Creswell & Clark

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

شهر یا بیرون از محل کار به صورت حضوری و برخی از مصاحبه ها نیز به دلیل ظهور ویروس کرونا و شرایط خاص کشور، به صورت مجازی و غیرحضوری انجام گرفت. مصاحبه با افراد بین ۴۰ دقیقه تا ۱ ساعت به طول انجامید.

به منظور ایجاد یک فرایند ثابت در انجام مصاحبه ها، پروتکل مصاحبه تدوین گردید. مصاحبه از نوع نیمه ساختارمند برای جمع آوری داده مورد استفاده قرار گرفت. از آنجا که در این پژوهش از روش کیفی استفاده گردیده است، روایی و پایایی متناسب با آن انجام شد. در این پژوهش از پایایی باز آزمون و روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه های انجام گرفته استفاده شده است. در این پژوهش برای محاسبه پایایی باز آزمون از بین مصاحبه های انجام گرفته تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شده و هر کدام از آنها دو بار در یک فاصله زمانی ۳۰ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شده اند. از بین مصاحبه های انجام گرفته تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شده و هر کدام از آنها دو بار در یک فاصله زمانی ۳۰ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شده اند. تعداد کل کدها در دو فاصله زمانی ۳۰ روزه برابر ۸۸، تعداد کل توافقات بین کدها در این دو زمان برابر ۴۰، و تعداد کل عدم توافقات در این دو زمان برابر ۳ است. پایایی باز آزمون مصاحبه های انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول ذکر شده برابر ۹۰ درصد است. لذا قابلیت اعتماد کدگذاری ها مورد تایید می باشد. تعداد کل کدها که توسط پژوهشگر و همکار پژوهش به ثبت رسیده است برابر ۸۸، تعداد کل توافقات بین این کدها ۳۸ و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها برابر ۴ است. پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه های انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول ذکر شده برابر ۸۶درصد است. لذا قابلیت اعتماد کدگذاری ها مورد تایید می باشد و می توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب است.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

۵. یافته های پژوهش

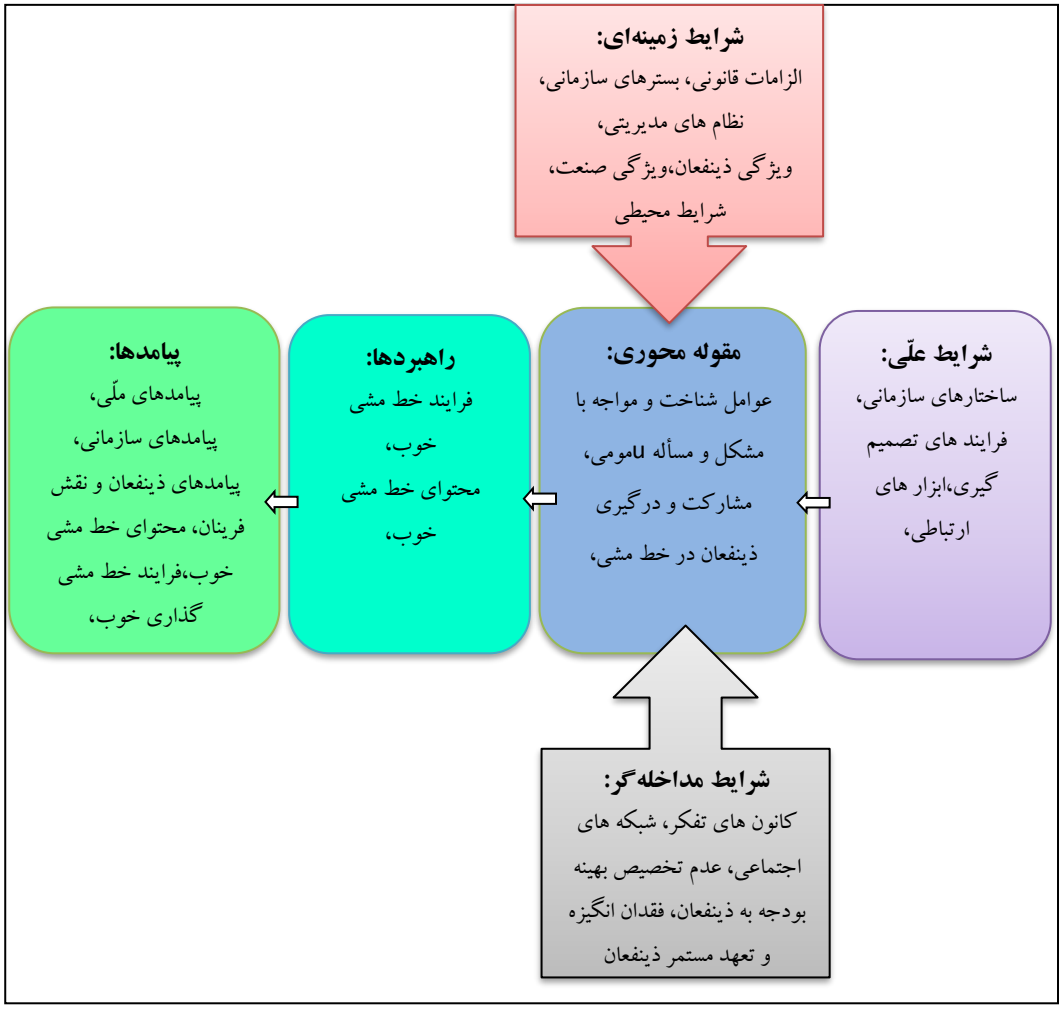
از نتایج حاصل از کدگذاری باز داده‌های کیفی گردآوری شده با استفاده از ابزار مصاحبه، تعداد ۳۱ کد باز از میان ۱۱۴ مفهوم شناسایی شدند. نتایج حاصل از کدگذاری محوری شامل ۸۸ گویه در قالب ۲۸ مقوله به شرح ذیل دسته بندی شده‌اند: ساختارهای سازمانی، عوامل مداخله‌گر، وسایل و ابزارهای ارتباطی، شناخت و درک مسأله عمومی، شناسایی آثار و پیامدهای مسأله عمومی، انتخاب نوع دستورکار، شناسایی ذینفعان، تجزیه و تحلیل ذینفعان، تعیین سطح اهمیت و اولویت بندی ذینفعان، انتخاب استراتژی مشارکت ذینفعان، الزامات قانونی، بستر سازمانی، نظام های مدیریتی، ویژگی های ذینفعان، ویژگی های صنعت در تولید انرژی، شرایط محیطی، تحقق اهداف سازمان به نحو مطلوب، رضایتمندی ذینفعان، حفاظت از منافع ملی، سهولت اجرای خط مشی، پیامدهای سازمانی، پیامدهای ملی، پیامدهای نقش آفرینان و ذینفعان، محتوای خط مشی خوب، فرایند خط مشی گذاری خوب با مشارکت ذینفعان.

پس از شناسایی مقولات توسط کدگذاری محوری می‌توان با استفاده از فراوانی کدهای داده شده به مقولات، اهمیت آنها را مشخص نمود. براین اساس مقوله پیامدهای ملی با تعداد نزدیک به ۴۰ تکرار کد در رتبه اول شناسائی شدند، فرایند خط مشی گذاری با تعداد کد ۳۳ تکرار در رتبه دوم می‌باشد و انتخاب استراتژی مشارکت با ۴ تکرار کد در رتبه آخر قرار دارد.

در کدگذاری انتخابی ۶ دسته مقوله به این شرح هستند: الف) مقوله‌های علّی شامل ساختارهای سازمانی، فرآیند تصمیم گیری و ابزار های ارتباطی، می‌تواند از شرایط علّی موثر باشد؛ ب) مقوله محوری شامل عوامل شناخت و مواجه با مشکل و مسأله عمومی، و مشارکت و درگیری ذینفعان در خط مشی؛ پ) مقوله‌های زمینه‌ای شامل عوامل الزامات قانونی، بستر های سازمانی، نظام های مدیریتی، ویژگی ذینفعان، ویژگی صنعت و شرایط محیطی می باشند؛ ت) شرایط مداخله گر شامل عوامل کانون های تفکر، شبکه های اجتماعی، عدم تخصیص بهینه بودجه به ذینفعان و فقدان انگیزه و تعهد مستمر ذینفعان و کارگزاران می باشند؛ ث) مقوله‌های راهبردی شامل خط مشی گذاری بهینه که همان فرایند خط مشی مطلوب و محتوای خط مشی مطلوب است؛ ج) مقوله‌های پیامدی شامل پیامدهای سازمانی،

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

پیامدهای ملّی، پیامدهای نقش آفرینان و مشارکت کنندگان، فرایند خط مشی گذاری مطلوب و محتوای خط مشی مطلوب، شناسائی شدند. از آنجایی که در کدگذاری انتخابی، فرآیند روایت داستان، کشف مقوله محوری پژوهش و مرتبط ساختن آن با سایر مقوله‌ها در قالب مدل پارادایمی انجام می‌شود، مدل پارادایمی به دست آمده به صورت زیر ارائه می گردد:

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

٦- تحلیل عاملی تاییدی

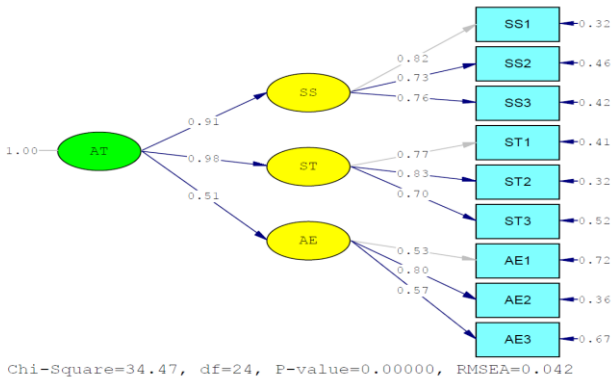
برای بررسی روابط علّی بین متغیرها به صورتی منسجم، کوشش‌های بسیاری در دهه اخیر صورت گرفته است. یکی از روش‌های نو در این زمینه مدل معادلات ساختاری است. از این روش به عنوان مدل علّی یاد شده است. از طریق این روش می‌توان قابل قبول بودن مدل‌های نظری را در جامعه‌های خاص با استفاده از داده‌های همبستگی تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی، انجام داد. لذا از معادلات ساختاری استفاده کرده تا تحلیل عاملی تاییدی انجام دهیم. در این پژوهش از تکنیک تحلیل عاملی تاییدی به منظور اطمینان یافتن از صحّت و درستی گویه‌های به کار رفته در پرسشنامه‌ها برای اندازه‌گیری متغیر مربوطه استفاده شده است. در این راستا بار عاملی هر گویه و درصد واریانس توضیح داده شده، محاسبه گردیده است.

پرسشنامه براساس نظر خبرگان از روایی صوری و محتوایی برخوردار بود. و ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای پژوهش بالاتر از ۰/۷ محاسبه شد که بیانگر هماهنگی درونی گویه ها و تأیید پایایی پرسشنامه بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از مدل سازی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل استفاده که نتایج به شرح زیر حاصل گردید:

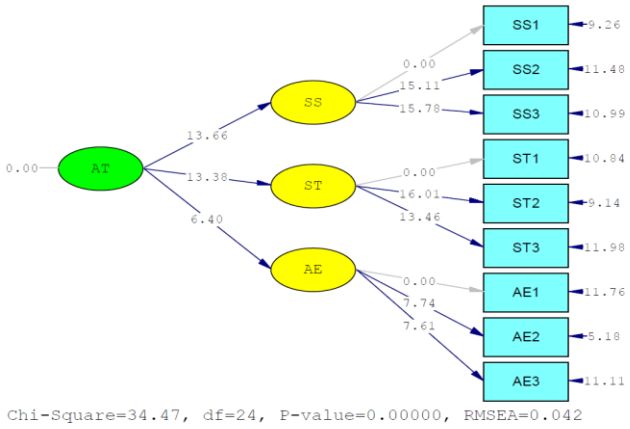
۱- مدل اندازه‌گیری عوامل تسهیل‌گر و باز دارنده(علّی)

مطابق شکل ۲- مقدار بارهای عاملی تمامی ابعاد از ۰/۳ بیشتر می‌باشد از این رو معنی دار بوده و از لحاظ آماری قابل قبول می‌باشد. همچنین در حالت ضرایب معناداری در شکل ۳- نیز می توان مقادیر آماره T را مشاهده کرد که مقادیر t در تمامی ابعاد از ۱/۹۶ بیشتر بوده از این رو قابل قبول می‌باشند.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

شکل۲. مدل اندازه‌گیری عوامل تسهیل‌گر و باز دارنده در حالت تخمین استاندارد

شکل۳. مدل اندازه‌گیری عوامل تسهیل‌گر و باز دارنده در حالت معناداری

مطابق جدول۲- مقدار χ^2 به درجه آزادی برابر با ۱/۴۳ می‌باشـــد. همچنین میزان RMSEA (برابر با ۰/۰۴۲) و شاخص‌های GFI (برابر با ۰/۹۷)، AGFI (برابر با ۰/۹۴)، NFI (برابر با ۰/۹۸)، NNFI (برابر با ۰/۹۹) و CFI (برابر با ۰/۹۹) نشان دهنده مناسب بودن مدل است.

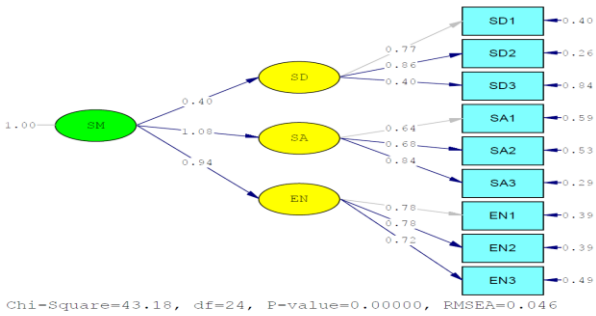
[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری عوامل تسهیل‌گر و باز دارنده

شاخص برازش	معادل فارسی	مقدار مطلوب	نتایج
Normed Fit Index (NFI)	شاخص برازش هنجار شده	۰.۹۰	۰.۹۸
Non-Normed Fit Index (NNFI)	شاخص برازش هنجار نشده	۰.۹۰	۰.۹۹
Comparative Fit Index (CFI)	شاخص برازش تطبیقی	۰.۹۰	۰.۹۹
Goodness of Fit Index (GFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۷
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۰.۹۰	۰.۹۴
χ۲/df	خی دو به درجه آزادی	۳>	۱/۴۳

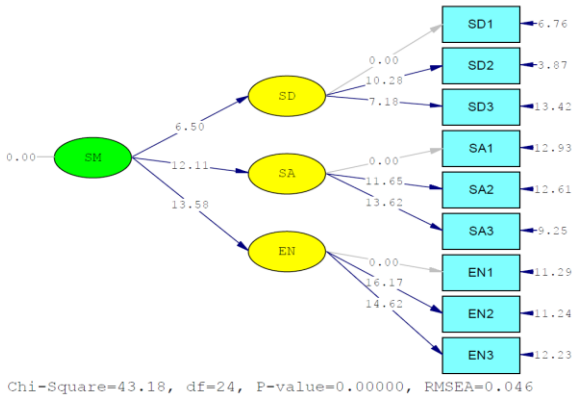
۲-مدل اندازه‌گیری شناسایی و مواجه با مسأله و مشکل عمومی

مطابق شکل ۴- مقدار بارهای عاملی تمامی ابعاد از ۰/۳ بیشتر می‌باشد از این رو معنی دار بوده و از لحاظ آماری قابل قبول می باشد. همچنین در حالت ضرایب معناداری در شکل ۵- نیز می‌توان مقادیر آماره T را مشاهده کرد که مقادیر t در تمامی ابعاد از ۱/۹۶ بیشتر بوده از این رو قابل قبول می‌باشند.

شکل ٤. مدل اندازه‌گیری شناسایی و مواجه با مسأله و مشکل عمومی در حالت تخمین استاندارد

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

شکل ۵. اعداد معناداری ضرایب مدل اندازه‌گیری شناسایی و مواجه با مسأله و مشکل عمومی

مطابق جدول ۳- مقدار χ^2 به درجه آزادی برابر با ۱/۷۹ می‌باشـــد. همچنین میزان RMSEA (برابر با ۰/۰۴۶) و شاخص‌های GFI (برابر با ۰/۹۳)، AGFI (برابر با ۰/۹۱)، NFI (برابر با ۰/۹۷)، NNFI (برابر با ۰/۹۸) و CFI (برابر با ۰/۹۹) نشان دهنده مناسب بودن مدل است.

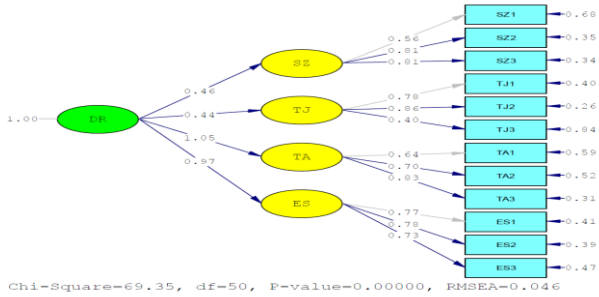
جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری شناسایی و مواجه با مسأله و مشکل عمومی

شاخص برازش	معادل فارسی	مقدار مطلوب	نتایج
Normed Fit Index (NFI)	شاخص برازش هنجار شده	۰.۹۰	۰.۹۷
Non-Normed Fit Index (NNFI)	شاخص برازش هنجار نشده	۰.۹۰	۰.۹۸
Comparative Fit Index (CFI)	شاخص برازش تطبیقی	۰.۹۰	۰.۹۹
Goodness of Fit Index (GFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۳
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۱
χ^2/df	خی دو به درجه آزادی	۳>	۱.۷۹

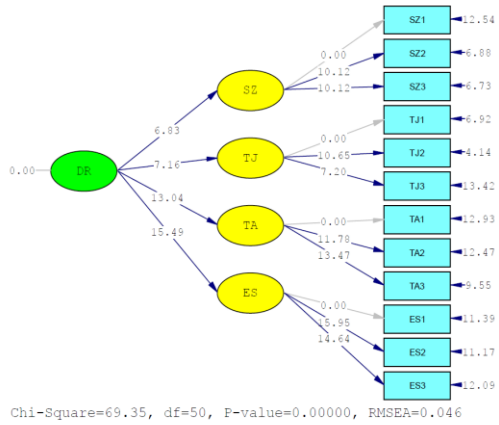
[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

۳-مدل اندازه‌گیری مشارکت و درگیرسازی ذینفعان در خط مشی

مطابق شـکل ۴- مقدار بارهای عاملی تمامی ابعاد از ۰/۳ بیشـتر می‌باشـد از این رو معنی دار بوده و از لحاظ آماری قابل قبول می‌باشد. همچنین در حالت ضرایب معناداری در شکل ۵- نیز می‌توان مقادیر آماره T را مشاهده کرد که مقادیر t در تمامی ابعاد از ۱/۹۶ بیشتر بوده از این رو قابل قبول می‌باشند.

شکل ٤. مدل اندازه‌گیری مشارکت و درگیری ذینفعان در خط مشی در حالت تخمین استاندارد

شکل ۵. اعداد معناداری ضرایب مدل اندازه‌گیری مشارکت و درگیری ذینفعان در خط مشی

مطابق جدول ۴- مقدار χ^2 به درجه آزادی برابر با ۱/۳۸۷ می‌باشـد. همچنین میزان RMSEA (برابر با ۰/۰۴۶) و شاخص‌های GFI (برابر با ۰/۹۳)، AGFI (برابر با ۰/۹۱)، NFI (برابر با ۰/۹۷)، NNFI (برابر با ۰/۹۸) و CFI (برابر با ۰/۹۹) نشان دهنده مناسب بودن مدل است.

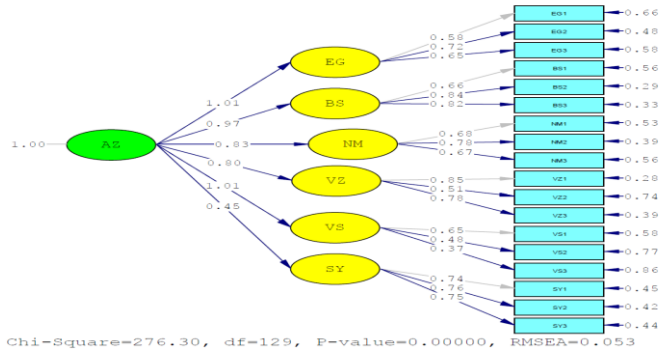
[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

جدول ٤. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری مشارکت و درگیری ذینفعان در خط مشی

شاخص برازش	معادل فارسی	مقدار مطلوب	نتایج
Normed Fit Index (NFI)	شاخص برازش هنجار شده	۰.۹۰	۰.۹۷
Non-Normed Fit Index (NNFI)	شاخص برازش هنجار نشده	۰.۹۰	۰.۹۸
Comparative Fit Index (CFI)	شاخص برازش تطبیقی	۰.۹۰	۰.۹۹
Goodness of Fit Index (GFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۳
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۱
χ۲/df	خی دو به درجه آزادی	۳>	۱.۳۸

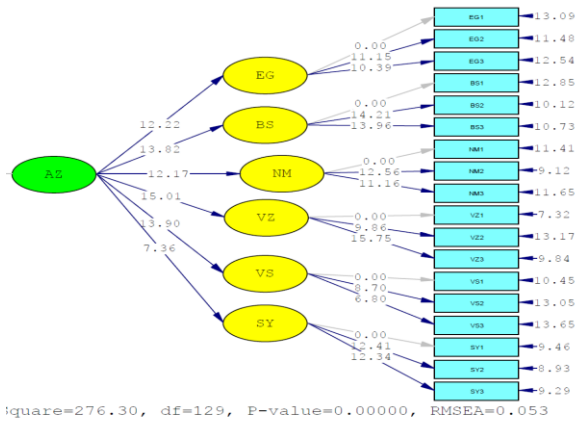
۴- مدل اندازه‌گیری عوامل زمینه‌ای

مطابق شکل ۶- مقدار بار های عاملی تمامی ابعاد از ۰/۳ بیشتر می‌باشد از این رو معنی دار بوده و از لحاظ آماری قابل قبول می باشد. همچنین در حالت ضرایب معناداری در شکل ۷- نیز می توان مقادیر آماره T را مشاهده کرد که مقادیر t در تمامی ابعاد از ۱/۹۶ بیشتر بوده از این رو قابل قبول می‌باشند.

شکل ٦. مدل اندازه‌گیری عوامل زمینه‌ای در حالت تخمین استاندارد

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

شکل ۷. مدل اندازه‌گیری عوامل زمینه‌ای در حالت معناداری

مطابق جدول ۵- مقدار χ^2 به درجه آزادی برابر با ۲/۱۴ می‌باشـــد. همچنین میزان RMSEA (برابر با ۰/۰۵۳) و شاخص‌های GFI (برابر با ۰/۹۷)، AGFI (برابر با ۰/۷۴)، NFI (برابر با ۰/۹۸)، NNFI (برابر با ۰/۹۹) و CFI (برابر با ۰/۹۹) نشان دهنده مناسب بودن مدل است.

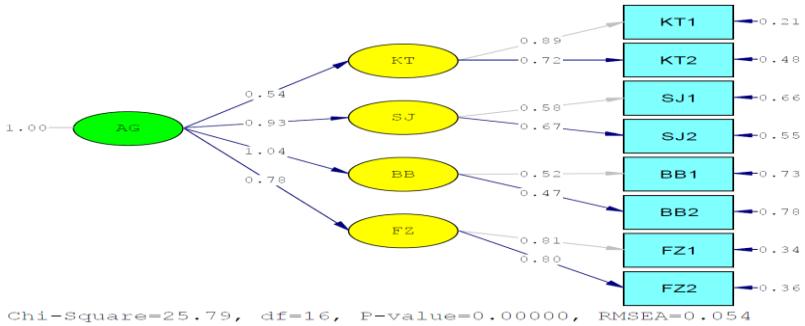
جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری عوامل زمینه‌ای

شاخص برازش	معادل فارسی	مقدار مطلوب	نتایج
Normed Fit Index (NFI)	شاخص برازش هنجار شده	۰.۹۰	۰.۹۸
Non-Normed Fit Index (NNFI)	شاخص برازش هنجار نشده	۰.۹۰	۰.۹۹
Comparative Fit Index (CFI)	شاخص برازش تطبیقی	۰.۹۰	۰.۹۹
Goodness of Fit Index (GFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۷
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۰.۹۰	۰.۹۴
χ^2/df	خی دو به درجه آزادی	۳>	۲/۱۴

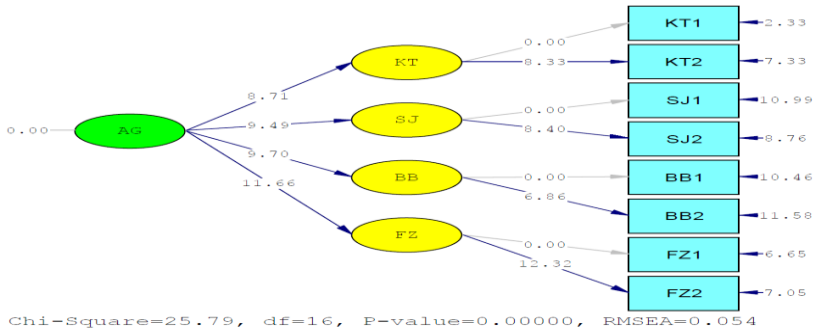
[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

۵- مدل اندازه‌گیری عوامل مداخله‌گر

مطابق شکل ۸- مقدار بارهای عاملی تمامی ابعاد از ۰/۳ بیشتر می‌باشد از این رو معنی دار بوده و از لحاظ آماری قابل قبول می‌باشد. همچنین در حالت ضرایب معناداری در شکل۹- نیز می‌توان مقادیر آماره T را مشاهده کرد که مقادیر t در تمامی ابعاد از ۱/۹۶ بیشتر بوده از این رو قابل قبول می‌باشند.

شکل ۸. مدل اندازه‌گیری مداخله‌گر در حالت تخمین استاندارد

شکل ۹. اعداد معناداری ضرایب دومین مدل اندازه‌گیری مداخله‌گر

مطابق جدول ۶- مقدار χ^2 به درجه آزادی برابر با ۱/۶۱ می‌باشد. همچنین میزان RMSEA (برابر با ۰/۰۵۴) و شاخص‌های GFI (برابر با ۰/۹۳)، AGFI (برابر با ۰/۹۱)، NFI (برابر با ۰/۹۷)، NNFI (برابر با ۰/۹۸) و CFI (برابر با ۰/۹۹) نشان دهنده مناسب بودن مدل است.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

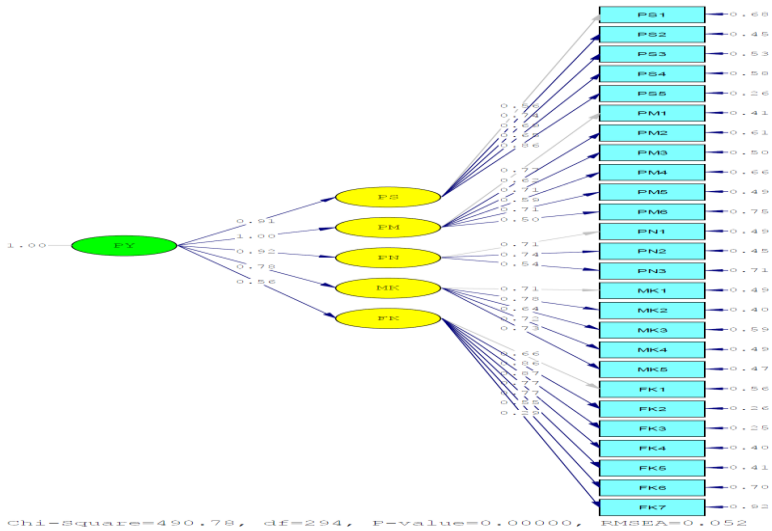
جدول ٦. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری مداخله‌گر

شاخص برازش	معادل فارسی	مقدار مطلوب	نتایج
Normed Fit Index (NFI)	شاخص برازش هنجار شده	۰.۹۰	۰.۹۷
Non-Normed Fit Index (NNFI)	شاخص برازش هنجار نشده	۰.۹۰	۰.۹۸
Comparative Fit Index (CFI)	شاخص برازش تطبیقی	۰.۹۰	۰.۹۹
Goodness of Fit Index (GFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۳
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۰.۹۰	۰.۹۱
χ^2/df	خی دو به درجه آزادی	۳>	۱.۶۱

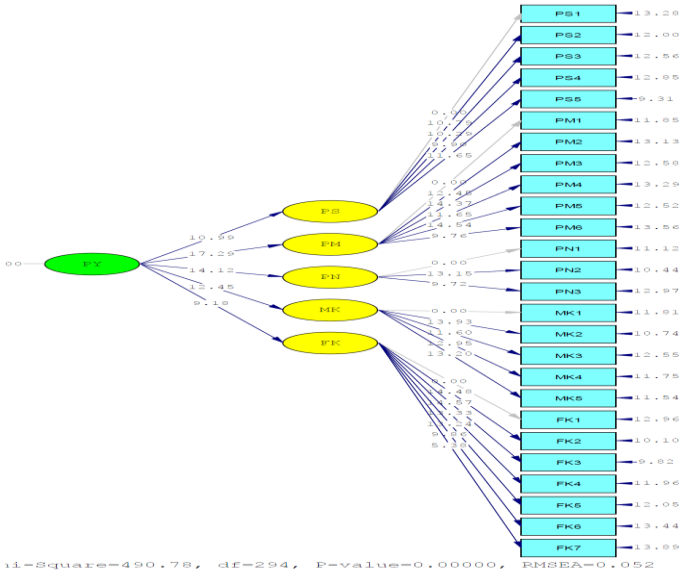
۶- مدل اندازه‌گیری پیامدها

مطابق شکل ۱۰- مقدار بارهای عاملی تمامی ابعاد از ۰/۳ بیشتر می‌باشد از این رو معنی دار بوده و از لحاظ آماری قابل قبول می‌باشد. همچنین در حالت ضرایب معناداری در شکل ۱۱- نیز می‌توان مقادیر آماره T را مشاهده کرد که مقادیر t در تمامی ابعاد از ۱/۹۶ بیشتر بوده از این رو قابل قبول می‌باشند.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

شکل ۱۰. مدل اندازه‌گیری پیامدها در حالت تخمین استاندارد

شکل ۱۱. اعداد معناداری ضرایب مدل اندازه‌گیری پیامدها

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

مطابق جدول ۷- مقدار $\chi 2$ به درجه آزادی برابر با ۱/۶۶ می‌باشـــد. همچنین میزان RMSEA (برابر با ۰/۰۵۲) و شاخص‌های GFI (برابر با ۰/۹۳)، AGFI (برابر با ۰/۹۱)، NFI (برابر با ۰/۹۷)، NNFI (برابر با ۰/۹۸) و CFI (برابر با ۰/۹۹) نشان دهنده مناسب بودن مدل است.

جدول ۷. شاخص های برازش مدل اندازه گیری پیامد ها

شاخص برازش	معادل فارسی	مقدار مطلوب	نتایج
Normed Fit Index (NFI)	شاخص برازش هنجار شده	۰.۹۰	۰.۹۷
Non-Normed Fit Index (NNFI)	شاخص برازش هنجار نشده	۰.۹۰	۰.۹۸
Comparative Fit Index (CFI)	شاخص برازش تطبیقی	۰.۹۰	۰.۹۹
Goodness of Fit Index (GFI)	شاخص نیکویی برازش	۰.۹۰	۰.۹۳
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۰.۹۰	۰.۹۱
$\chi 2/df$	خی دو به درجه آزادی	۳>	۱.۶۶

٦. نتیجه گیری و پیشنهادات

هرگونه تغییر در الگوی موجود در نظام درگیرسازی ذینفعان در دستورکار گذاری کمیسیون انرژی مجلس مطابق نظر برزوار(۲۰۱۹) به تغییر ذهنیت، تغییر نگرش و فرهنگ سیاسی در مجلس بستگی دارد. عدم وجود الگوی مشارکت ذینفعان در دستورکار خط مشی کمیسیون انرژی مجلس موجب ناکارآمدی و ناقص بودن خط مشی های مجلس، داده ها و دانش های غیر بهینه، بروز رانت و فساد در مجلس، کاهش بهره وری کمیسیون انرژی و به نوعی اتلاف منابع مالی، انسانی و طبیعی کشور، و در بدترین حالت مقاومت برخی از ذینفعان در برابر خط مشی ها، می شود.

باید در جلب مشارکت از بالاترین پله نردبان آرنشتاین یعی کنترل ذینفعان و مشارکت جو کردن ذینفعان بی قدرت، بی علاقه و بی نفوذ و گروه کاری فعال کردن ذینفعان قدرتمند، علاقمند و ذی‌نفوذ،

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

در دستورکار خط مشی عمومی کمیسیون انرژی مجلس استفاده شود. پایبندی مجلس به باز بودن خط مشی گذاری و تبدیل شدن این رویه به روش پیش فرض در عملکرد مجلس، استانداردهای مربوط به شفافیت، فسادستیزی، و تعامل با ذینفعان را ارتقاء می‌دهد. بهبود مشارکت ذینفعان باعث دستاوردهایی همچون مجلس بهتر، دستورکار خط‌مشی بهتر، دموکراسی قوی تر و بازیگران مقتدرتر می‌شود.

نظر به اینکه خط مشی های انرژی دارای گروه های ذینفع متعدد و همراه با مطالبات و انتظارات متنوع می باشد و از طرفی ذینفعان مانند پلی برای قرار گرفتن جریان مسائل در دستورکار خط مشی، عمل می کنند و در شرایط فعلی خلاء و فضای خالی[۱] حضور فعال ذینفعان بین مسائل و دستورکار وجود دارد، با این تحقیق جهت گیری تدوین دستورکار خط مشی عمومی از حالت سلسله مراتبی به فرایندی تغییر می کند و طراحی الگوی این تحقیق در جهت فرایند مدار[۲] کردن به جای فرد مدار[۳] بودن عملکرد کمیسیون انرژی مجلس است. در غیر این صورت ادامه روند فعلی که همانا کاهش به کارگیری خبرگان و ذینفعان می‌باشد می‌تواند در بلند مدت موجب ناکارآمدی خط مشی‌های تدوین شده و درنهایت کاهش بهره وری کمیسیون مذکور شده و به نوعی موجب اتلاف منابع مالی، انسانی و طبیعی می‌گردد. وجه تمایز مدل ارائه شده در این پژوهش نسبت به چارچوبهای موجود، این است که علاوه بر توجه به راهبردها و پیامدها، به عوامل تأثیرگذار بر شکل گیری مشارکت ذینفعان در دستورکار خط مشی عمومی کمیسیون انرژی مجلس شامل عوامل علّی، زمینه ای و مداخله گر نیز تأکید کرده است.

در شرایط موجود هیچ روش کلی در کمیسیون انرژی مجلس در مورد مشارکت ذینفعان در تنظیم دستورکار خط مشی عمومی، اجرا و نظارت وجود ندارد. اگرچه ممکن است کمیسیون انرژی در برخی موارد در مراحل اولیه تنظیم دستورکار ذینفعان را درگیر سازد، اما این امر هنوز سیستماتیک نیست و بیشتر جنبه اختیاری دارد. پیشنهاد در رابطه با نهادینه ساختن مشارکت ذینفعان در کمیسون

[۱] Wite space
[۲] Process-Based
[۳] Person-Based

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

انرژی مجلس، برقراری آموزش تعامل با ذینفعان برای نمایندگان مجلس، تدوین و مقررات مربوط به مشارکت ذینفعان و تنظیم نظارت بر انجام آن می باشد، ضمن اینکه مشاوره ذینفعان می تواند کاملاً مبتنی بر استفاده از ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات صورت گرفته و اطلاع رسانی، اظهار نظر و به اشتراک گذاشتن نظرات ذینفعان بر این بستر انجام شود.

لازم است که اطلاعات مربوط به خط مشی دنبال شده مجلس در دسترس ذینفعان قرار گرفته و شفافیت بشتر شود. این کار از طریق یک دپارتمانی متشکل از نمایندگان کمیسیون ها و ذینفعان و تعامل آنها با یکدیگر، ارائه برنامه ها و پیشنهادات، تبادل نظر و دادن فرصت به ذینفعان برای نقش آفرینی در تدوین دستورکار خط مشی، امکان پذیر می شود. همچنین باید عضویت نمایندگان در کمیسیون ها با اعمال نظر ذینفعان صورت پذیرد. لذا ذینفعان متوجه می شوند که تاثیر آنها در تدوین دستورکار خط مشی موثر تر بوده و مجلس و کمیسیون های مربوطه موظف خواهند بود تا خط مشی های خود را بانظرات ذینفعان بیشتر تطبیق دهند و نتیجتاً مشارکت ذینفعان افزایش یافته و تصمیم گیری فقط در صحن مجلس نبوده و مشارکت صحنه در صحن بیشتر می شود. به نمایندگان مجلس پیشنهاد می شود پتانسیل های موجود در حوزه های ذینفعان را شناسایی کنند و در راستای تحول و اصلاح، از آنها کمک بگیرند. از شیوه های الکترونیک و بازبودن و مجلس باز و خط مشی گذاری مشارکتی استفاده کنند.

۷. منابع

ابوالحسنی رنجبر، احمد؛ دانشفرد، کرم‌اله و ابوالحسن فقیهی(۱۳۹۷)، "دستورکار خط مشی های اصلاح نظام اداری در ایران مبتنی بر نقش کانونهای تفکر و شبکه های اجتماعی"، فصلنامه علمی چشم انداز مدیریت دولتی، سال نهم، شماره ۳۴ , صص ۱۵-۴۲.

گل دار، زهرا؛ امیری، مجتبی؛ قلی پور سوته، رحمت‌الله و منصور معظمی (۱۳۹۶)، "طراحی مدل درگیرسازی ذینفعان در خط مشی گذاری عمومی(مورد مطالع صنعت نفت ایران)"، دانش حسابرسی، سال هفدهم، شماره ۶۶، صص ۸۱-۱۰۵.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

محمدی فاتح، اصغر؛ دانائی فرد، حسن؛ رهنورد، فرج‌اله و لطف‌اله فروزنده (۱۳۹۵)، "طراحی مدلی برای ارتقای ظرفیت خط مش گذاری در قوه مجریه کشور"، فرایند مدیریت توسعه، دوره۲۹، شماره۳، پیاپی ۹۷، صص ۳-۳۷.

Albalawi, Y., J. Sixsmith. (۲۰۱٥). Agenda setting for health promotion: exploring an adapted model for the social media era. JMIR public health and surveillance, ۱(۲), e۲۱.

Alshuwaikhat, H.M., D.I., Nkwenti. (۲۰۰۲). visualizing decisionmaking: Perspectives on collaborative and participative approach to sustainable urban planning and management. Environment and Planning B: Planning and Design ۲۹(٤):٥۱۳–٥۳۱, DOI ۱۰,۱۰٦۸/b۱۲۸۱۸.**Alemanno, A.** (۲۰۱٥), Stakeholder Engagement in Regulatory Policy (November ۱٥, ۲۰۱٥). Regulatory Policy Outlook, OECD Publishing, available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=۲۷۰۱٦۷٥.

Altman, D. (۲۰۱۳). Bringing Direct Democracy Back In: toward a three dimensional measure of democracy", ۲۰(٤) Democratization ٦۱٥–٦٤۱.

Anderson, j. E. (۲۰۰۳). Public policymaking, an introduction. Boston: Houghton Mifflin Company, pp. ۱ – ۳٤.

Bonafont, L. C., L.M. Marquez. (۲۰۱۱). Mobilization of Interest Group in the Espanish Parliament. General Conference of the ECPR Iceland.

Brezovar N. (۲۰۱۹). Early Stakeholder Engagement for Better Regulation of the Ngo Sector-Positive Experience from Slovenia. Paper for the ۲۷th NISPAcee Annual Conference. Available at: https:// www.nispa.org/files/conferences/۲۰۱۹/ e-proceedings/ system_files/papers/stakeholder-engagementbrezovar.pdf

Cavalieri, A., c., Froio. (۲۰۲۱). the behaviour of populist parties in parliament. The policy agendas of populist and other political parties in the Italian question time, Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica page ۱ of ۱٤ doi:۱۰,۱۰۱۷/ipo.۲۰۲۱,۲٥.

Cavassini, F., W., Bolislis. (۲۰۱۷). STAKEHOLDER ENGAGEMENT, OECD TRENDS & PRACTICES. Sejong, Korea, OECD.

Capella, A.C. (۲۰۱٦). Agenda-setting policy: strategies and agenda denial mechanisms. *Organizações & Sociedade vol.23 no.79*.

Coen, D., A., Katsaitis. (۲۰۲۱). Governance, accountability, and political legitimacy: who participates in the European parliament's committee hearings (ECON ۲۰۰٤–۲۰۱٤), Journal of European Integration, DOI: ۱۰,۱۰۸۰/۰۷۰۳٦۳۳۷,۲۰۲۱,۱۹۲۲۸۹۸.

Creswell, J. W. (۲۰۱۲). Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research, Pearson, ٤thed.

Desai, A. (۲۰۱۱). "Policy Agenda-Setting And The Use Of Analytical Agenda-Setting Models For School Sport And Physical Education In South Africa", South Africa: University Of South Africa.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

Díaza, P., Adlerb, C., A., Patta. (۲۰۱۷). Do stakeholders' perspectives on renewable energy infrastructure pose a risk to energy policy implementation? A case of a hydropower plant in Switzerland. Energy Policy, nolum۱۸, ۲۱-۲۸.

Economic Commission for Africa. (۲۰۱۲). The Role of Parliament in Promoting Good Governance. Kigali, Rwanda: UN, Governance and Public Administration Division (GPAD).

Ferretti, V., Pluchinotta, I., A. Tsoukias. (۲۰۱۹). Studying the generation of alternatives in public policy making processes, European Jornal of Operational Research, Vol ۲۷۳, Issue ۱, Pages ۳۵۳-۳۶۳.

Fischer, F. (۲۰۰۹). Democracy and Expertise. Reorienting Policy Inquiry. Oxford University Press, Oxford.

Fischer, F. (۲۰۰۳). Reframing Public Policy: Discursive Politics and Deliberative Practices. Oxford University Press, Oxford.

Forbici, G., T., Divjak. (۲۰۱۷). Measures for Strategic Development of Civil Participation in Decision Making in the Eastern Partnership Countries. European Union and Implemented by the Council of Europe.

Frey, B., et al. (۲۰۱۱). Direct Democracy and the Constitution, in A. Marciano (ed.), Constitutional Mythologies: New Perspectives on Controlling the State, ۲۳ Studies in Public Choice, ۱۰۸. For A EU perspective.

Fung, A. (۲۰۰۶). Varieties of participation in complex governance. Public Administration Rev. ٦٦ (۱), ٦٦–۷۵.

Holmes, B. (۲۰۱۱). *Citizens' engagement in policymaking and the design of public services.* Parliament of Astralia, Politics and Public Administration Section.

House of Commons. (۲۰۱۳). Public engagement in policy-making", Second Report of Session. London: authority of the House of Commons London: The Stationery Office Limited.

Howlett, M. (۲۰۱۹). *Designing public policies: Principles and instruments*. Routledge.

Howlett, M., R., Ramesh, P., Anthony. (۲۰۰۹). "Studying Public Policy", Third Edition. New York: Oxford New York University Press.

Hutahaean, M. (۲۰۱۷). The Importance of Stakeholders Approach in Public Policy Making. Atlantis Press.

Kleinschmita, D., Pülzlb, H., Seccoc, L., Sergentd, A., I., Walline. (۲۰۱۸). Orchestration in political processes: Involvement of experts, citizens, and participatory professionals in forest policy making. Forest Policy and Economics, ٤-۱۵.

Lemke, A., and J. N. Arris-Wai (۲۰۱۵). "Stakeholder Engagement in Policy" Development: challenges and opportunities for human genomics. Genet Med.

Liu Y., Chan R. Hin-yeung. (۲۰۱۸). The Framework of Crisis-Induced Agenda Setting in China. Asia & the Pacific Policy Studies, vol. ۵, no. ۱, pp. ۱۸–۳۳.

Longo, J. (۲۰۱۷). The evolution of citizen and stakeholder engagement in Canada. Canadian Public Administration, Volume ٦۰, NO. ٤, ٥۱۷–٥۳۷.

Pluchinotta, I., Kazakçi, A., Giordano, R., A., Tsoukiàs. (۲۰۲۰). Design Theory for Generating Alternatives in Public Decision Making Processes, HAL Id: hal-۰۲۳۲٤۱۰٦ https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-۰۲۳۲٤۱۰٦.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

Madhusanka, N., Pan, W., M., Kumaraswamy. (۲۰۲۱). Social Network Analysis of Building Energy and Carbon Policy Networks in Developing Countries, World Sustainable Built Environment conference.

Macintosh, A. (۲۰۰٤). Characterizing E-Participation in Policy-Making. Hawaii International Conference on System Sciences, ۳۷th. Big Island, HI, USA: IEEE.

McCann, T., M., Polacsek. (۲۰۲۰). Understanding, choosing and applying grounded theory: part ۱. Nurse Researcher, ۲۸(۱). PP. ۳٦-٤. ISSN ۱۳٥۱-٥٥۷۸.

McNutt, K. (۲۰۱٤). Public Engagement in the Web ۲,۰ Era: Social collaborative technologies in public sector context, ٥۷ Canadian Public Administration, ٥٤.

Mey, G., K., Mruck. (۲۰۱۱). Grounded-Theory-Methodologie: Entwicklung, Stand, Perspektiven, Grounded Theory Reader pp ۱۱-٤۸, DOI: ۱۰,۱۰۰۷/۹۷۸-۳-٥۳۱-۹۳۳۱۸-٤_۱

Momen, M. N. (۲۰۱۹). Multi-stakeholder Partnerships in Public Policy, Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals. Springer, Cham, pp۱-۹. Edition: First, https://doi.org/۱۰,۱۰۰۷/۹۷۸-۳-۳۱۹-۷۱۰٦۷-۹_٥۰-۱.

Nelson, L. K. (۲۰۲۰). Computational grounded theory: A methodological framework. Sociological Methods & Research, ٤۹(۱), ۳-٤۲.

Noveck, B., Harvey, R., A. Dinesh. (۲۰۱۹). The Open Policy Making Playbook. USA New York: Collective Intelligence and Governance Published-GOVLAB.

Ocean Studies Board. (۲۰۰٤). "Analytical Methods and Approaches for Water Resources Project Planning. Washington", DC: The National Academies Press.

OECD. (۲۰۰۹). Focus on Citizens: Public Engagement for Better Policy and Services, OECD Studies on Public Engagement, OECD Publishing, paris. http://dx.doi.org/۱۰,۱۷۸۷/۹۷۸۹۲٦٤۰٤۸۸۷٤-en.

OECD. (۲۰۱۱). Regulatory Policy and Governance Supporting Economic Growth and Serving the Public Interest, Paris.

OECD. (۲۰۱۲). Recommendation of the Council on Regulatory Policy and Governance, OECD Publishing, Paris.

Otjes, S. (۲۰۱۹). No politics in the agenda-setting meeting': plenary agenda setting in the Netherlands. WEST EUROPEAN POLITICS, VOL. ٤۲, NO. ٤, ۷۲۸-۷٤٥.

Pedersen, H. H., D. Halpin, A. Rasmussen. (۲۰۱٥). "Who Gives Evidence to Parliamentary Committees? A Comparative Investigation of Parliamentary Committees and Their Constituencies." Journal of Legislative Studies ۲۱ (۳): ٤۰۸–٤۲۷. doi:۱۰,۱۰۸۰/۱۳٥۷۲۳۳٤,۲۰۱٥,۱۰٤۲۲۹۲.

Rasheed, A.R., Abdulla, A. (۲۰۲۰). Evaluating stakeholder participatory processes in policy development for Marine Protected Areas, Marine Policy, ۱۱۲,

Schoroth, F., Glatte, H., Kaiser, S., M. Heidingsfelder. (۲۰۲۰). Participatory agenda setting as a process — of people, ambassadors and translation: a case study of participatory agenda setting in rural areas, European Journal of Futures Research volume ۸, article number, ٦

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]

Stewart, J. Jr. (۱۹۹۱). Policy Models and Equal Educational Opportunity. Political Science and Politics, No ۲٤, ۱٦۷-۱۷۳.

Su Seo, H. (۲۰۱٦). Parliament and Direct Forms of Citizen Participation: The political impact of Citizens' Initiative in Finland. ECPR General Conference. Prague: University of Tampere, Finland.

Tideklev, N. (۲۰۰۷). På vilka sätt kan stakeholders påverka EU? En jämförelse av stakeholders påverkan på EU:s GMO policy och på ramdirektivet för vatten. Lunds universitet Statsvetenskapliga institutionen.

Townsend, B., Schram, A., Labonté, R., Baum, F., S. Friel (۲۰۱۹). " How do actors with asymmetrical power assert authority in policy agenda-setting? A study of authority claims by health actors in trade policy", Social Science & Medicine, ۲۳٦, ۱۱۲٤۳۰.

Tranka, D. (۲۰۱۷). OECD best practice principles on stakeholder engagement in regulatory policy, Draft for public consultations, OECD.

Tshabalal, S. (۲۰۱۳). Public Participation Framework for the South African Legislative Sector, Legislative Sector of South Africa.

Yalmanov, N. (۲۰۲۱). Public Policy and Policy-Making, XXIII International Conference Culture, Personality, Society in the Conditions of Digitalization: Methodology and Experience of Empirical Research Conference.

[Downloaded from epprjournal.ir on 2026-11-14]